

Etelä-Hämeen ympäristöterveys

Riihimäen kaupunki

Tupakkalain ja nikotiinivalmisteiden
valvontasuunnitelma 2025–2028

Etelä-Hämeen ympäristöterveys

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Tupakkalain valvonnan painopisteet 2025–2028	4
2.1 Laittoman kaupan ehkäisy	4
2.2 Etämyynnin ja markkinoinnin valvonta	4
2.3 Ehkäisevä päihdetyö.....	4
3. Suunnitelmallinen valvonta.....	4
4. Muut tupakkalain mukaiset tehtävät	5
5. Tarkastuskohteiden riskinarviointi ja suunnitelmaperusteiset tarkastukset.....	5
6. Näytteenotto ja tutkiminen.....	6

Etelä-Hämeen ympäristöterveys

1. Johdanto

Valvonnan tavoitteena on ihmiselle myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön lopettaminen vuoteen 2030 mennessä sekä käytön aloittamisen ehkäisy, nikotiiniriippuvuuden syntymisen ehkäisy sekä väestön suojelu altistumiselta tupakka- ja nikotiinituotteiden savulle.

Tupakkalain (549/2016, 83 §) mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva kunnan suunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista ja ehkäisee terveysvaaroja. Valvontasuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) laatima valtakunnallinen tupakkalain päivitetty valvontaohjelma vuosille 2025–2028. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta sekä valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla kohdentaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisien vuosikymmenten aikana. Savuttomat alueet ovat lisääntyneet ja tupakkatuotteiden sekä nikotiinesteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta lainsäädännön muutokset ovat vähentäneet suunnitelmallisen valvonnan tarvetta tupakointikieltojen ja -rajoitusten puolella, mutta toisaalta lisänneet valvontatarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta.

Tupakkalain soveltamisala on laajentunut koskemaan tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukkeita, niissä käytettäviä nesteitä (nikotiinillisiä ja nikotiinittomia) sekä poltettavaksi tarkoitettuja kasviperäisiä tuotteita. Lisäksi lakiin on tullut kansallista lisäsääntelyä koskien muun muassa etämyyntiä, tukkumyynnin luvanvaraisuutta sekä tupakointikieltoja. Tupakkalain valvonnan toimintaympäristön muutokset jatkunevat myös tulevaisuudessa, kun tupakkalakiin odotetaan muutoksia todennäköisesti jo vuoden 2025 aikana.

Tupakkalain mukaan kunta perii vähittäislupahakemuksen ja ilmoituksen käsittelystä taksan mukaisen maksun. Lisäksi myyntiluvan haltijalta peritään myyntipistekohtainen vuosittainen valvontamaksu. Kaikki tupakkalain mukaisen valvonnan kustannukset katetaan vuosittaisista myynnin valvontamaksuista saaduilla tuotoilla.

Valvontasuunnitelmassa on esitetty myös lääkelain valvontatarve, vaikka lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ei ole määritellyt suunnitelmallista tarkastustiheyttä lääkelain perusteella tarkastettaville kohteille. Nikotiinikorvaushoitotuotteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn ja valvonnan maksullisuuden piirissä vuodesta 2006 alkaen. Nikotiinikorvaushoitotuotteiden vähittäismyynnin luvanvaraisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupien käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset. Nikotiinikorvaushoitotuotteiden vähittäismyynnin kohteet on myös rekisteröity valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn VATI-järjestelmään. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää valtakunnallista luparekisteriä.

Etelä-Hämeen ympäristöterveys

2. Tupakkalain valvonnan painopisteet 2025–2028

Tupakkalain valvonnan painopisteenä huomioidaan valtakunnallisen teeman mukaisesti lait-
toman kaupan ehkäisy, etämyynnin ja markkinoinnin valvonta sekä ehkäisevä päihdetyö.
Lisäksi varaudutaan tupakkalain tuleviin muutoksiin.

2.1 Laittoman kaupan ehkäisy

Laittoman kaupan sääntelyn laajentumisen huomioiminen on yksi painopisteistä valvonta-
kaudelle. Tällä tarkoitetaan sitä, että myynnin valvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota
vähittäismyyntipakkausten jäljitettävyyden merkintöihin kuten turvaominaisuusmerkintään
sekä yksilölliseen tunnistamiseen. Näiden pakkausmerkintöjen avulla pystytään varmistu-
maan tupakkatuotteen aitoudesta ja jäljittämään tuotteet aina valmistuksesta vähittäis-
myyntiin asti. Jäljitettävyyttä koskevien tietojen oikeellisuus voidaan tarkistaa jäljitettävyy-
järjestelmän toissijaisesta tietovarastosta, jotta voidaan varmistaa talouden toimijoiden
huolehtineen jäljitettävyyden järjestelmää koskevistä kirjaamisvelvoitteistaan.

2.2 Etämyynnin ja markkinoinnin valvonta

Etämyyntiä ja markkinoinnin valvontaa tehostetaan valvontakauden aikana. Käytännössä
etämyyntikielto merkitsee puuttumista etämyyntikiellon piirissä olevien tuotteiden myyntiin
internetin välityksellä. Etämyyntikiellon tarkoituksena on muun muassa vähentää alaikäisten
mahdollisuutta hankkia tupakkalain alaisia tuotteita. Etämyynnin ja markkinoinnin valvontaa
vaikeuttavat markkinoinnin moninaiset alustat kuten verkkosivustot ja sosiaalinen media.

2.3 Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevän päihdetyön (EPT) painopiste toteutetaan osallistumalla PAKKA työryhmään.
Ehkäisevää päihdetyötä tekevien viranomaisten ryhmään terveysvalvonta tuo näkemyksiä
mm. tupakkatuotteiden myynnin ja savuttomuuden valvonnasta sekä vastaavasti saa luotet-
tavaa ja ajankohtaista tietoa alueen päihteidenkäytöstä. Tietoja hyödynnetään lasten ja
nuorten kohteiden tarkastuksilla.

3. Suunnitelmallinen valvonta

Tupakkalain alaisten tuotteiden myynnin suunnitelmalliseen tarkastukseen sisältyy tupakka-
tuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupaasiin liittyvät asiat. Tarkastuksella kohteen ilmoituk-
senmukaisuus sekä tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, säh-
kösavukkeiden, tupakkajäljitelmien ja nikotiininesteiden myynnin järjestelyihin liittyvät asiat
tarkastetaan. Lisäksi ohjataan ja neuvotaan myynnin omavalvontaan, esilläpitokieltoon, mai-
nontaan ja etämyyntiin kohteen verkkosivuilla sekä sosiaalisen median kanavilla, jäljitettä-
vyyteen liittyviin asioihin sekä vähittäismyyntipakkauksien markkinavalvontalain mukaiseen
valvontaan. Tarkastuksella todettujen puutteiden osalta suoritetaan jälkivalvontaa. Tarkas-
tus toteutetaan noudattaen valtakunnallisen valvontatietojärjestelmän vakioituja tarkastus-
lomakkeita sekä valvontayksikön omia ohjeita.

Tupakointitilallisten ravintoloiden ja ravitsemusliikkeiden tupakkatilojen suunnitelmallisessa
valvonnassa kiinnitetään huomiota omavalvontaan, laitteiston huoltoon ja toimivuuteen sekä

Etelä-Hämeen ympäristöterveys

tupakkatilojen luvanvaraisuuteen. Tarkastuksella selvitetään aistinvaraisesti arvioiden, ettei tupakan savu kulkeudu muihin tiloihin, joissa tupakointi on kielletty.

Lääkelain mukaisessa nikotiinikorvaushoitotuotteiden myynnin tarkastuksessa katsotaan myyntilupaan liittyvät asiat, myynnin valvonta ja omavalvonta. Nikotiinivalmisteiden valvonta kohdistuu myyntilupa-asioihin, myynnin valvontaan ja esilläpitoon.

4. Muut tupakkalain mukaiset tehtävät

Valvontasuunnitelmassa olevien tarkastusten lisäksi osa työstä koostuu tehtävistä, joiden määrää ei voida arvioida etukäteen. Tällaisia tehtäviä ovat mm. vähittäismyyntilupahakemusten sekä valitusten tai ilmiantojen käsittely laittoman kaupan ehkäiseminen yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, PAKKA toimintaan osallistuminen, matka-ajat, uusien valvontakohteiden selvittäminen. Käytettävään työaikaan sisältyy myös koulutus, ohjaus, neuvonta, toiminta tupakkalain asiantuntijana sekä laadun kehittäminen.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristön muutokset vaikuttavat valvontaan lisäten tupakointikieltojen valvontatarvetta mm. koulujen ja päiväkotien lisäksi yleisillä uimarannoilla ja lasten leikkikentillä. Tupakointikiellon noudattamista valvotaan ensisijaisesti terveydensuojelulain mukaisten tarkastusten yhteydessä tekemällä havaintoja tupakkalain noudattamisesta. Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita, tehdään kohteeseen tupakkalain mukainen tarkastus. Lisäksi tupakkalakiin on tullut muutos (§ 96), jolloin kunnalla on mahdollisuus kieltojen lisäksi antaa määräyksiä.

Tupakkalain mukaan asuinyhteisön yhteisissä sisätiloissa ei saa tupakoida. Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuinyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi kulkeutua savua toiselle parvekkeelle, toisen huoneiston ulkotilan oleskelualueelle tai huoneiston sisätiloihin eikä savun kulkeutumisesta voida rakenteiden korjaamisella tai muuttamisella kohtuudella estää. Savun kulkeutuminen riittää kiellon määräämiseen eikä terveyshaittaa tarvitse osoittaa.

5. Tarkastuskohteiden riskinarviointi ja suunnitelmaperusteiset tarkastukset

Valvontatarve on ensisijaisesti määritelty valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman (2025–2028) mukaisesti. Kohdekohtainen riskinarviointi suoritetaan tarkastuksen yhteydessä ja se perustuu muun muassa kohteesta kerättyyn valvontatietoon sekä toiminnan harjoittajan kyvykkyyteen ja motivaatioon noudattaa tupakkalain säädöksiä. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla tavalla. Kohteissa, joiden väärinkäytösten riski arvioidaan vähäiseksi, voitaisiin tarkastustiheytenä käyttää tasoa 0,25 eli yksi tarkastus valvontaohjekauden aikana. Tupakointitilojen osalta huomioidaan tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja mahdolliset erityisryhmät.

Etelä-Hämeen ympäristöterveys

Valvontasuunnitelman mukaisten myyntikohteiden ja erillisten tupakointitilojen suunnitelmallisten tarkastusten määrät sekä käytettävä työaika ilmenevät taulukossa 1. Suunnitelman mukaan vuoden 2025 säännölliseen valvontaan tarvitaan 14 htpv.

Taulukko 1. Tupakka- ja lääkelain mukaiset kohteet, tarkastustiheydet ja tarvittava työaika

	Kohteita kpl	Tiheys	Aika (h)	2025		2026	2027	2028
				Tarkastuksia	Aika (h)	Tarkastuksia	Tarkastuksia	Tarkastuksia
Erilliset tupakointitilat	5	0,3	2	2	4	1	1	1
Tupakkatuotteiden myynti ja markkinointi	87	0,25–0,5	2	34	68	41	37	33
Nikotiinikorvausvalmisteet (lääkelaki)	47	0,3	2	12	24	12	12	12
Yhteensä	139			48	96			

6. Näytteenotto ja tutkiminen

Tupakointikieltojen ja -rajoitusten toteutumisen arviointi perustuu pääsääntöisesti aistinvaraiseen arviointiin savuttomuudesta, sillä mittausmenetelmät niiden havaitsemiseksi ovat rajalliset. Tupakansavun kulkeutumista voidaan tarvittaessa selvittää merkkisavututkimuksella tai käyttämällä passiivikeräintä. Passiivikeräimellä kerätyn näytteen analysoi Työterveyslaitos.

Yhteensä tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontaan tarvittava työaika on 90 htpv.